

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרָשַׁת וַיִּגַּשׁ

ז' טבת תשפ"ג

הפטרה: ויהי דבר ה' אלי

יציאת שבת ר"ת 17:44

מכריזין: יום שלישי צום עשרה בטבת

תחילת הצום: 5:33 סיום: 17:06

ברכת הלבנה

גיליון 800

יציאת השבת:

17:25

ירושלים: 17:25

כניסת השבת:

16:12

ירושלים: 16:09

יוסף או יוסף

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

המקרא מספר בצורה דרמטית על ההודעה ליעקב כי בנו האהוב יוסף חי, אך תגובת יעקב לכאורה אינה כמו שציפינו: "ויגידו לו לאמור: עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים. ויפג לבו, כי לא האמין להם". יעקב כל כך חיכה לרגע הזה, והנה סוף סוף הוא מגיע: יוסף חי! אך הכתוב מעיד: "ויפג לבו, כי לא האמין להם".

בדרך כלל אדם שנעדר קרובו נאחז בכל שביב של תקווה, כל דסקית שבורה מוכיחה לו כאילו הוא חי, כל שרוך, כל רמז. והנה בניו של יעקב מספרים לו באופן מפורש: עוד יוסף חי, ויעקב לא מאמין להם, מדוע? ליעקב היתה תמיד תקווה שיוסף חי, וכך רמז בדבריו (מג, יד): "ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין". וברש"י: "את אחיכם – זה שמעון. אחר – רוח הקודש נזרקה בו, לרבות יוסף". ואולם כאשר נודע ליעקב כי יוסף חי במצרים וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים, הוא מסרב להאמין!! יעקב רצה את בנו יוסף חי, אבל לא בכל מחיר. אם הוא חי בארץ מצרים, הארץ שנקראת "ערוות הארץ", ארץ של פריצות וטומאה, יתכן וחם ושלום נגרר יוסף אחר 'מעשי מצרים הרעים', האם יוסף כזה רוצה יעקב לראות? כל שכן אם יוסף שליט במצרים, זה אומר שהוא מעורה היטב בחיי החברה המצרית, ובודאי נוהג כמותם בכל. ליוסף כזה יעקב לא מוכן ואולי אפילו העדיף אילו לא היה חי, האם ליוסף המצרי הוא מוחכה?!

רק לאחר שמספרים לו את כל דברי יוסף, ולאחר שהוא רואה את העגלות ששלח יוסף – ותחי רוח יעקב! וכך מפורש בכתוב: "וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם. וירא את העגלות (שהיו עסוקים יעקב ויוסף בפרשת עגלה ערופה בזמן פרידתן), אשר שלח יוסף לשאת אותו, ותחי רוח יעקב אביהם". אם יוסף נשאר נאמן לרוח ישראל סבא, ודאי אז השמחה היא אמיתית ושלמה.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורין. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

צום עשרה בטבת

צום עשרה בטבת, הוא אחד מארבעה ימים בשנה, המציינים לנו תקופות קשות בהיסטוריה היהודית. שלושת הימים האחרים הנם: תשעה באב - יום חורבנם של בית ראשון ובית שני. יז' בתמוז - היום בו פרצו טיטוס ולגיונות הרומאים את חומות ירושלים. ג' בתשרי - יום המציין את הירצחו של גדליה בן אחיקם, המושל היהודי ביהודה, מטעם מלכות בבל.

עשרה בטבת, מציין את תחילת המצור שהטיל נבוכדנצר, מלך בבל על ירושלים ואת תחילתו של הקרב, שבסופו נחרבו ירושלים ובית המקדש ועם ישראל הוגלה לבבל למשך שבעים שנה. אנו מוצאים תיעוד לעשרה בטבת, כבר בדבריו של הנביא יחזקאל, שהוגלה לבבל, כחלק מקבוצת הגולים הראשונה שנשלחה לשם בידי נבוכדנצר, אחד עשר שנים לפני חורבן בית המקדש עצמו.

בשל חומרתו של צום זה, נוהגים לקיימו גם כאשר הוא חל בערב שבת (יום שישי), לעומת שאר ימי הצום, שמועדיהם משתנים או נדחים בהתאם לשבת.

תרגום השבעים - כיום שנעשה בו העגל

מלבד האירועים שהזכרנו, התרחשו אירועים קשים נוספים בסמוך ליום עשרה בטבת. בשמונה בטבת, כינס המלך המצרי פתולמי, שבעים חכמים יהודים ואילץ אותם בעל כרחם, לתרגם את התנ"ך לשפה היוונית. על אף שהתלמוד מספר לנו על נס שאירע במהלכו של התרגום - כל שבעים החכמים, שישבו בתאים נפרדים, תרגמו את התנ"ך בצורה זהה לחלוטין - ראו החכמים, בני התקופה, את התרגום באור שלילי ביותר. התלמוד מציין כי כאשר יצא תרגום זה לאור, "כיסתה חשיכה את העולם".

תרגום התנ"ך ליוונית, יצר מעין "הכשר" לשפה זו והשפיע רבות על החברה היהודית.

תרגומו של התנ"ך ליוונית, הוריד ממעטה הקדושה שאפף את התורה היהודית ופתח אותה בפני כל. בנוסף, סייע ליהודים "ההלניסטים" לקדם את תכניתם, לקרב את תרבות יוון לחיי היהודים ולנסות לשלב את ערכי יוון ואת אורח החיים היווני ביהדות. תרגום התנ"ך ליוונית, יצר מעין "הכשר" לשפה זו והשפיע רבות על החברה היהודית, כשהוא תורם להתבוללות ולהתקרבות "חלקה" ומהירה יותר לתרבות היוונית.

צורת הכתיבה של המילה יוון מראה את ההשפעה על עם ישראל. בתחילה מעט כמו האות יו"ד הקצרה, ואחריה ארוך יותר כאות ו"ו, ולבסוף ההשפעה כל כך חזקה כמו נו"ן ארוכה.

פטירתו של עזרא הסופר

בתשעה בטבת נפטר עזרא הסופר. חכם זה, היה ענק שבענקים, כאשר התלמוד אף משווה אותו למשה רבנו! אילולא ניתנה התורה למשה, היא היתה מועברת לבני ישראל דרך עזרא. תחת שרביטו והשראתו של עזרא הסופר, הונהגה "שיבת ציון" מגלות בבל ובסיועו של נחמיה - נבנה הבית השני, אם כי בגרסה צנועה יותר מזו של מקדש שלמה המפואר.

עזרא היה זה שחידש את בריתו של משה רבנו, בין ישראל לאלוקים והוא זה שעצר את תופעת נשואי התערובת, שפשתה בקרב העולים לירושלים. הוא חזק את שמירת השבת מבית ומחוץ ובנה מערך לימודי והסברתי להעמקת הידע ולפיתוח התורה שבעל פה, שניתנה למשה בסיני.

עזרא הסופר, שהיה אדם ללא רבב, רחום וחנון, בעל מעוף, ידע רב וכריזמה סוחפת, הוא היה שליח ה', שבזכותו שרדו היהדות והעם היהודי עד היום. משום כך, אין כל פלא, שאנו מציינים את יום פטירתו כיום אבל. ואולם, מכיוון שאין הגיון בקיום שלושה ימי צום רצופים, וכמו כן לא ניתן לעמוד בשלושה ימי צום כאלו, אוחדו מועדי השמונה והתשעה בטבת, ליום צום אחד - עשרה בטבת.

איחוד מועדי אבלות

יום הקדיש הכללי - יום השואה היהודי. חכמי ישראל, שלא היו מעוניינים למלא את לוח השנה בימי אבל, דגלו בצירוף ימי זיכרון וימי צום זה לזה. לכן מציין תשעה באב גם את יום הזיכרון לחורבן קהילות שו"ם (שפיירא, וורמייא ומגנצא שבגרמניה, היום שפייר, וורמס ומיינץ), במסעי הצלב לפני כאלף שנים, על אף שקהילות אלו נחרבו בחודש אחר.

מדיניות זו, של איחוד ימי זיכרון, הייתה מקובלת בעולם היהודי עד לשואה, שהשתוותה בגודלה, לכל מה שקדם לה בהיסטוריה היהודית בגולה.

אף על פי כן, גם לשואה הוקצה יום הזיכרון דווקא לעשרה בטבת, מתוך התחשבות בחלקים גדולים בעם ישראל.

מכאן החובה הגדולה להקפיד על צום עשרה בטבת, ועם זאת להתפלל לבורא עולם שיקיים בנו את דברי הנביא זכריה:

"כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו", (זכריה ח, ט).

תחילת הצום: 5:33 **צום עשרה בטבת** סיום הצום: 17:06

א. תקנו הנביאים שלאחר החורבן לצום בעשרה בטבת, מפני שבאותו יום בא נבוכדנאצר מלך בבל עם חילותיו לצור על ירושלים, וממזמר זה התחילה הפורענות שנסיימה בחורבן בית המקדש הראשון וגלות השכינה. ומאז שהוקם בית המקדש השני בטל הצום, אבל כשחזר ונחרב חזרה תקנת הצום לקדמותה. ואף שבימי הבית השני החל המצור בתאריך אחר, מכל מקום עיקר הצומות נתקנו על החורבן הראשון, שמוכמה בחינות הוא חמור יותר, ועליו אנו צמים. וכיוון שכבר נקבע צום בעשרה בטבת, נצטרפו לעניינו של הצום עוד שני מאורעות מצערים שחלו סמוך לאותו יום: מיתת עזרא הסופר בט' טבת, ותרומם התורה ליונית בח' טבת.

ב. **השומה בטעות בצום:** מי שטעה ושתה ביום צום, חייב להמשיך לצום, שכן ימים אלו נקבעו לצום על הצרות שאירעו לנו בהם. ואף שבאכילתו או שתייתו שבר את הצום, וכבר לא יאמר בתפילתו "עננו", מכל מקום איסור אכילה ושתיה ממשיך לחול עליו. ומי שעשה עבירה אחת אין לו היתר לעשות עבירות נוספות (שו"ע תקס"ה, א). ואין צורך להתענות ביום אחר תמורת הצום ששבר, מפני שחוב הצום הוא דווקא באותו יום שבו תקנו חכמים לצום.

ג. **חולים פטורים מהצום:** כשתקנו הנביאים והחכמים את הצומות תיקנום לאנשים בריאים, אבל על החולים לא גזרו לצום. ובזה שונה דין יום הכיפורים מדין שאר הצומות. שבים הכיפורים גם החולים חייבים לצום, מפני שהוא מן התורה, ורק כשהמוחלה קשה עד שהצום עלול לגרום לסיכון הנפש אין לצום, שפיקוח נפש דוחה את מצוות התורה. אבל בשאר הצומות שתקנו חכמים חולים פטורים, ואינם צריכים לאכול ולשתות לשיעורים, אלא יאכלו וישתו כדרכם, אבל לא יענו עצמם במאכלי מותרות.

ד. **מעוברות ומניקות:** פטורות מהצומות הקלים (שנמשכים ביום בלבד). והטעם לכך, מפני שמעיקר הדין הנביאים תקנו לצום בצומות הללו רק בשעה שיש על ישראל גזרות קשות, ואילו כיום אנו נוהגים לצום בכל הצומות גם כשאין עלינו גזרות קשות, מפני שכך נהגו וקיבלו כל ישראל לצום בהם עד שיבנה בית המקדש במהרה בימינו. אולם כבר מתחילה נהגו שהמעוברות והמניקות אינן צמות בהן, מפני שהצום קשה להן יותר מלשאר הבריות.

ה. **קטנים שלא הגיעו למצוות:** פטורים מן הצומות שתקנו חכמים, וגם אין מצווה לחנכם לצום. רק ביום הכיפורים, שהצום מהתורה, יש מצווה לחנכם להתרגל לצום בתחילה מספר שעות ואחר כך צום מלא. ובשאר הצומות אין מצווה לחנכם, אבל נוהגים להאכיל אותם מאכלים פשוטים כדי לחנכם להתאבל עם הציבור (מ"ב תקן, ה). ואם הילדים הגדולים והבריות רוצים להתענות עד הצהריים, מנהג יפה בידם, אבל לא יתענו כל היום (רמ"ע מפאנו קיא, כף החיים תקנ"ד, כג).

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ציטרון, שרה בת שמונה. ציפור חיותשע לוי. בינה אלימלך. עור בן עישה. תקוה בת עיזה. אלנה בת לאן. אסתר בת דובי. מול בת ענלה. אברהם בן רחל. חיים בן כולטנה. דרל אבן באגיל. אילנה בת סליחה. ישרה רחל לוי. חנה בת זוהרה. עין בת רחל. מיטל מוריה אדרי. יוסף בן מנחם ח"ו. **להחזרת נעדר:** צה"ל ושביו ובהם: אורון שאול, הדר גולדן, גיא חבר, רון ארד, יהודה כין, צבי פלדמן.

לעילוי נשמות: הר"ע יוסף, הר"מ אליהו. הרב אברהם צוקרמן. רבי מסעוד מלא. רבי יצחק שושן. רבי יעקב שושן. יונה וזה. סופר משה. יצחק דרעי. רבי אברהם בן שבא אלעזר. מקום חיים דרעי. ניר נחום. ישראל אברהם נון. שלמה בן מרים. יצחק ועמרם אטיאס. אורן מועלם. אליהו טייטל. דוד גרוסברג. מורי פולק. מרים קדישים. עמנוס דמרי. ריי שלמה. סינטיה משה יחדיה. יצחק זקן בן סוליק. נעים משה. יצחק ושמואל אילון. אבנן נסים וסוליקה שושן. נירה שבען. יפה גור. יזהר קלון. לאה ציטרון. סיני בת רבנו. ליטל שבת משה עמדה. חנה יצחקי. אסתר חדר. אסתר בת תורה. אליה בת פריחה. תרצה וגדון. אסתר וענבר נחום. תיאל אלימלך. משה הלוי. דוד סובל. מיכל עמר. אריה בן שמעון. ציונה בת דוד. יצחק ולאה אסתרנו. אליה אדרי. עיזה עמנוס. חות יעקב. חיה רחל לוי. יונה שרעבי. מרים יחדיה. שמואל לנברגר. נעמה בת מנודה. עליזה מועלם. עליזה סק. שרה אוילא. חרדי פרידלנדס. שמעון בן רחל. אברהם אדרי. יוסף אלקוב. מיסל וגעק. חסידה שטשפט. עשה רחן. בייסדוס. כמסרדי. כמסרדי. אלתסל. מרים בנרדל. מאהסן. אלה שרדל.

ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנור, שושנה רוזה, רפאל פריץ, וציעליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה